

Letnja vsak šetnik
in velja s poštno
red in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za šest let „ 1.—

Abonementa se pošilja
opremljeno v tiskarni
sv. Cirila, kmetičke
ulice št. 5. List se
pošilja do odprevidi.

Presežniki katol. ti-
šovnega društva do-
tlačijo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pesamezni listi dobó
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 30.

V Mariboru, dne 23. julija 1903.

Tečaj XXXVII.

Papež Leon XIII. umrl.

Papež Leo XIII. je v ponedeljek, dne 20. t. m. ob 4. uri popoldne umrl! Umrl je slavni papež, veliki duhoven, oče 200 milijonov katolikov, učitelj človeštva! Ves krščanski svet žaluje za njim in vsakdo, četudi ni kristjan, stoji z globokim spoštovanjem ob mrtvaškem odru moža-velikana. Odlikoval se je z izvenrednimi darovi učenosti, državniške modrosti in neizmerne ljudomilosti in vse te darove je posvečeval rasti in procvitu svete katoliške cerkve, kateri je bil postavljen za krmilarja. Veščega in skrbnega krmilarja je imela v njem katoliška cerkev. Sedaj jo je zapustil, šel si je v večnost po plačilo za svoje trudoljubivo in požrtvovalno življenje.

Neminljiv spomin velikemu papežu Leonu XIII.!

Zadnji trenotki sv. očeta.

Papež je bil že od nedelje 19 t. m. večkrat v nezavesti. Zavedel se je le sem in tje za kak trenotek, a ni mogel nič govoriti in je k večjemu dihnil kako besedo, katere pa nihče ni razumel. V ponedeljek proti poludnevu so zdravniki izjavili, da bo kmalu nastopil smrtni boj. Kardinal Vanutelli je šel v papežovo sobo ter podal papežu zadnjo odvezo. Trenotek je bil zelo pretresljiv. Ob bolnikovi postelji so bili kardinali Oreglia, Rampolla, Volpe in Vives. Tudi papeževi nečaki so bili navzoči. Smrtni boj je nastopil proti 4. uri popoldne in bil jako kratek. Žila je začela počasi biti, obraz je postal mrtvaško blede, dihanje je zastajalo. Odlične osebe v bolniški sobi in služabništvo, ki je bilo zbrano pred sobo, je glasno molilo. Sv. oče je mej molitvami mirno zaspal. Dr. Lapponi je položil roko na srce sv. Očeta in skoro na to naznanil, da je veliki Leon XIII. preminol ob 4. uri 4 minut popoldne. Zatisnil mu je oči dr. Lapponi ter mu prekrizal roke na prsih. Na to so zaporedoma šli mimo mrtvega sv. očeta kardinali, sorodniki papeževi, zastopniki tujih vlad in več drugih odličnih oseb ter so mu poljubljali roko. Globoko so bili ginjeni. Deset minut po nastopu smrti Leona XIII. je kardinal kamornik Oreglia uradno zavzel posest Vatikana. Švicarske garde so mu izkazale časti, kakor vladarju ter so ga v slovesnem sprevedu spremljale v

njegovo stanovanje. Ostali kardinali so se na to tudi podali v svoje stanovanje. Skoro na to, ko je kardinal Oreglia zavzel posest Vatikana, je ob 4 uri 30 minut popoldne v spremstvu se podal proti papeževim sobam, da uradno potrdi papežovo smrt. Pred papežovo sobo je na zaprta vrata potrkal, kličoč Leonovo ime. Trikrat je potrkal in trikrat je poklical Leona. Nobenega odgovora. Končno so se odprla vrata in kardinal Oreglia je stopil v sobo s svojim spremstvom, ki je v sobi pokleknilo. Kardinal Oreglia se je približal mrtvemu truplu sv. očeta, ki je ležalo na postelji, ter je trikrat s srebrnim kladivom lahno potrkal na čelo mrtvega papeža, glasno kličoč njegovo ime. Obraz svetega očeta je bil kakor iz voska, poteze ne spremenjene, ležal je na postelji, kakor bi mirno spaval. Po končani ceremoniji je kardinal Oreglia proglasil smrt papeža Leona XIII.

Sožalje v lavantinski škofiji.

Čeravno smrt papeževa ni prišla nepričakovano, vendar je vest o smrti vzbudila globoko sožalje. Naš prem. knez in škof dr. Mihael Napotnik so takoj izdali naslednjo pastirsko poslanico za svojo škofijo:

Lumen de coelo — occidit. Ugasnila je luč, ki je četrto stoletja vso krščansko cerkev, da, vesoljni svet čudovito razsvetljevala, ogrevala in razveseljevala. Papež Leon XIII., sijajna »luč z neba«, je včeraj v ponedeljek, dne 20. julija ob 4 ih popoldne nehala svetiti; zatonila je za večne gore, kakor piše sv. apostol Pavel Tesaloničanom: da se ob povelju in glasu velikega angela in na trobento božjo vzdigne na oblakih Kristusu nasproti v zrak in bode tako vedno z Gospodom. (I. Tesal. 4, 15. 16.)

S papežem Leonom XIII. smo neizmerno veliko izgubili; kajti papež Leon XIII. so bili, kakor sem Vam v letošnjem postnem pastirskem listu na drobno razložil, največji mož pretečenega XIX. in največji mož ravno začetega XX. stoletja.

Po Bogu razsvetljeni papež Leon XIII. niso le s svojim bistrim očesom zapazili ran, iz katerih dandanes krvavi človeška družba, Leon XIII. so spoznali tudi sredstva, s katerimi bi se dale hude rane gotovo zaceliti, ako bi se le rabila po njihovem naročilu in nasvetu.

Veliko, neizmerno veliko smo izgubili mi na zemlji, veliko, neizmerno veliko smo, kakor zanesljivo upamo, pridobili; kajti sv. oče so krmilo Petrovega čolniča odložili iz trudne roke, da jim »nebeški ključar«, sv. Peter odpre vrata nebeška.

Vse krščanstvo je izgubilo skupnega očeta in nezmotljivega učenika, zato pa je zadobilo pri Bogu novega zagovornika. Opravičena žalost je splošna, in izrazili so mi že odlični zastopniki javnih oblastev svoje sočutje.

Visoko dostojanstvo tolikega papeža pa tirja tudi dostojnih zadušnic.

V ta namen naročam ta-le mrtvaška opravila:

1. Od tistega dne počenši, ko pride pričujoči moj pastirski list župnijskim predstojnikom v roke, se naj tri dni z a p o r e d o m a pri vseh cerkvah po eno uro zvoni in sicer ob takšnem času, ob katerem se drugače nikoli ne zvoni mrličem.

2. Za vsako župnijsko cerkev zunaj Maribora se naj prihodnjo nedeljo oznani in določen dan opravi slovesna mrtvaška sv. maša in Libera za pokojnega papeža Leona XIII.

Predragi škofljani!

Nam pa ni le žalovati, naša sveta dolžnost je, prositi Kristusa Gospoda, ki je in ostane nevidni poglavar sv. cerkve, katere vidni poglavar je vsakodobni postavno izvoljeni rimski papež, prisrčno ga prositi, da osiroteli nevesti svoji, pravi krščanski cerkvi, kmalu pošlje naslednika na stol sv. Petra, ki bode vreden naslednik obeh zadnjih namestnikov Kristusovih na zemlji.

Glede na izvolitev novega papeža pa priporočam sledeče molitve in pobožnosti:

V stolni cerkvi, kakor v obeh predmestnih župnijskih cerkvah naj se opravi že v nedeljo 26. julija, po drugih župnijskih cerkvah pa v nedeljo po zadušnicah za rajnim papežem po-ebna pobožnost za srečno izvolitev novega papeža. Presv. R. T. se naj izpostavi predpoldne tri, popoldne pa še dve uri. Pred glavno sv. mašo se naj zapoje himna: Veni, creator spiritus; potem pa se naj služi slovesna votivna sveta maša pro eligendo summo Pontifice. Z večernicami (litanijami) se ta pobožnost za srečno izvolitev novega papeža sklene.

V litanijah vseh svetnikov se moli namesto molitve za papeža, spodaj ponatisnjena molitev za srečno izvolitev papeža.

Molitev za srečno izvolitev novega papeža.

Iz globočine srca te ponižno prosimo, o Gospod! da po Svoji neskončni milosti sveti rimsko-katoliški cerkvi takega najvišega Pastirja podeliš, ki bo po svoji pobožni gorečnosti za naše vzveličanje Tebi vedno dopadljiv, Tvojemu ljudstvu pa po modrem vladarstvu v čast Tvojega imena vsikdar častiljiv. Po Gospodu našem, Jezusu Kristusu, Tvojem Sinu, kateri s Teboj živi in kraljuje v edinosti sv. Duha Bog od vekomaj do vekomaj. Amen.

Kakor hitro se pa bo izvedelo ime novega papeža, se bo nemudoma oznanilo vernemu ljudstvu z opominom, da je naša dolžnost, za novoizvoljenega papeža moliti.

Prvo nedeljo potem, ko se bo volitev novega papeža izvršila, se naj v vsaki župnijski cerkvi opravi v zahvalo slovesna božja služba z zahvalno pesmijo *T e D e u m l a u d a m u s*.

Od tiste dobe naprej se naj kakor pri sveti maši, tako tudi pri litanijah za novega papeža moli po njihovem imenu.

Kjer so ces. uradniki, se naj k zadušnicam za pokojnim papežem, kakor tudi k zahvalni božji službi po izvolitvi novega papeža dostojno povabijo.

Tako se hočemo tedaj vsi pod mogočno roko božjo, da nas poviša ob času obiskanja (I. Petr. 5, 6), kajti »Velik si, o Gospod, vekomaj in na veke trpi Tvoje kraljestvo« (Tob. 13, 1) Prav tega kraljestva božjega na zemlji, edine svete katoliške cerkve se hočemo te dni, ko globoko žalujemo, tem tesneje okleniti in se je skrbno držati, ker zunaj nje ni vzveličanja upati. Amen.

Dano v Mariboru, na praznik sv. Emilijana spoznavalca in sv. Praksede, rimske device in mučenice, dne 21. julija 1903.

Mihael,
knez in škof.

Politični ogled.

Ljudsko šolstvo v Avstriji. Ravno kar je izšel drugi zvezek 62. dela »Avstrijske statistike«, ki poroča, da je bilo do 15. maja 1902 število ljudskih šol v Avstriji 20 442, leta 1850 pa jih je bilo samo 12 784. Meščanskih šol je 822, Češka jih ima 419. Celodnevni poduk je imelo le 675 odstotkov šol, na Kranjskem ima poldnevni poduk 70 odstotkov šol, v Galiciji 80 odstotkov. Od 100 ljudskih šol ima nemški učni jezik 39,6 odstotkov, slovanski 53,6 odstotkov, laški 4,0 odstotkov in mešani 2,8

odstotkov. Število nemških šol se je od leta 1880 do 1900 znižalo od 429 odstotkov na 39,6 odstotkov, laških pa od 5,7 na 4,0 odstotke. Število šol s slovanskim učnim jezikom se je pa pomnožilo v istem času od 43,6 na 53,0 odstotkov. Leta 1900 je bilo na vseh ljudskih šolah v Avstriji 75 536 učiteljskih moči, in sicer 53 070 moških in 22 466 ženskih. Trst ima več učiteljc nego učiteljev. Provizoričnih učiteljev je 177 odstotkov, provizoričnih učiteljic pa 44,7 odstotkov. Manj kot 600 K letne plače je imelo 496 učiteljev in 1566 učiteljic; od 600 do 1300 kron 12 624 učiteljev in 6989 učiteljic. Nad 2000 kron plače je imelo 11 768 učiteljev in 1926 učiteljic. Od 100 učiteljev je imelo torej manj kot 1200 kron plače 34 odstotkov, od učiteljic 61,5 odstotkov. 248 772 šolskih otrok je imelo do šole nad 3 km. daleč.

Bosna in Ercegovina. Umrl je mnogoletni upravitelj zasadenih balkanskih dežel Bosne in Ercegovine, Benjamin baron Kallay. Vsa njegova upraviteljska modrost je bila, da je ustvaril mnogo lepih stavb in podjetij, za gospodarsko okrepčanje in prosvetni napredek pa nič ni storil. Bil je Madjar ter povsod dajal Madjarom in Nemcem prednost. Ako bi bili jugoslovanski politiki za kaj, bi z vsemi močmi delali na to, da dobi Bosna in Ercegovina Slovana za upravitelja. Toda Bianchini in tovariši bodo ropotali še le pozneje, ko bo že vse prepozno. Sedaj je na jugu vroče in politiki počivajo v senci.

Dogodki v Srbiji. Velikansko pozornost vzbujajo odkritja bivšega srbskega ministrskega predsednika dr. Vladan Gjorgjevića, ki jih priobčuje v listu »Zeit«. Kralja Aleksandra slika kot propalega človeka, ki je zapovedal celo svojega očeta umoriti, a napad se ni posrečil. S tem meni dr. Gjorgjević ponosrečeni napad Knezarića na kralja Milana. Vojake, ki so umorili kralja Aleksandra in kraljico Drago, imenuje junake, ki so storili svojo narodno dolžnost. Kabinetni tajnik kralja Aleksandra dr. Miloš Petronijević je odpuščen iz državne službe. Na njegovo mesto je imenovan dr. Nenadović. Dr. Nenadović je te dni odpotoval v Zenovo, da razpusti ondodni dvor kralja Petra. V Nišu so bile zadnji teden občinske volitve. Došlo je do takih izgredov, da so morali volitev prekiniti. Liberalci so se borili z radikalci. Nova skupščina bode imela 150 poslancev. Doslej jih je imela 130. Iz Biaritz se poroča, da se je kraljica Natalija izjavila, da ne reflektira na zapuščino umorjenega svojega sina ter prepušča dedščino sestričini kralja Aleksandra, Nataliji Kostantinović kateri je kraljica Natalija krstna botra in ki ima za

moža črnogorskega princa Mirka. V Belgradu so razširjene vesti, da se namerava kralj Peter zopet poročiti, in sicer z neko rusko princezino. Dr. Nenadović bo radi tega potoval v Petrograd.

Makedonija. Turčija se je pripravljala na vojsko proti Bolgariji, a Rusija in Avstrija sta odločno nastopili proti Turčiji ter ji izrekli, da vojske z Bolgarijo ne bosta trpeli. Vsled tega so vojne priprave na bolgarski in turški strani ustavljene. Ustasi pa ne mirujejo! Pri Petrovem selu nedaleč od Soluna je bila več ur trajajoča borba ustašev s turškimi vojaki, katerih je mnogo padlo. V Tikvešu so imeli ustaši shod. Predsedoval je Boris Sarafov, ki je dejal: »Solun je nevesta Bolgarske. Nevesta in ženin sta se videla na dan solunskega atentata. Meseca julija bomo nevesto zasnubili, mesec pozneje pa bo svatba. Štirje naši bratje bodo vam iz Soluna poročali kaj je storiti za snubitev in kaj za svatbo!«

Dopisi.

Sv. Trojica v Slov. gor. (Spominčice na zadnji mladeniški shod.) O priliki zadnjega veličastnega shoda mladeniškega so se pokazali nekateri Trojičani v pravi luči. Največje zasluge si je stekel on tržan, kateri je posebno na jednega mladeniča iz bližnje župnije obrnil vso pozornost. Ko je ta spremil tujega narodnega gospoda v bližnjo gostilno, da se od daljne poti pokrepča, kamor si zgoraj označeni ni sam upal radi nasprotnih divje druhali, glejte, tedaj je letel označeni posilinemški gospod kar v samostan, naj bi vsi gg. duhovniki hiteli gledat, kako označena dva v tamošnji gostilni kričita. Sedaj pa Vas vprašamo, posilinemški gospod, ali ste čuli ta naša dva vsaj eno glasno besedo izpregovoriti? Še niti tedaj, ko ju je tamošnja druhal začela z nemškimi pesmimi izzivati, da sta se vsled tega prej odpravila, kakor je omenjeni gospod dobil zahtevano pokrepčilo. V sredo pa je bil časten dan za naše nemčurčke, ko so jih obiskali imenitni gospodje iz »Štajerčevega« in »Mariboržankinega« uredništva. Ti poslanci so si s slastjo zabileževali lažnjive podatke, posebno o omenjenem mladeniču, kateri je trn v peti trojiškim nemčurjem. Svoji k svojim!

Kapela pri Radgoni. (Piskrovez.) Ker sem že enkrat navajen vednega klatenja po svetu, zatoraj ne morem dolgo strpeti doma. Neka čudna sila goni me vedno dalje. Ko se doma nekoliko oddahnem ter založim svojo puto z novim materijalom, pa hajd

Listek.**Kjer Bog, tam sreča.**

Spisal Godunov.

Sklonil se je k materi, da je čul njene besede; kajti govorila je težko, pretrgano, tiho. Zdaj in zdaj je zakasljala in nagnila glavo na blazine, jo zopet vzdignila in nadaljevala. Pazljivo je poslušala in zdelo se mu je, da se mu materine besede poglobljajo tja v globočino srca, da mu ostanejo tam neizbrisne, da jih bo pomnil vedno. In pri tem je komaj zadrževal jok, saj je čutil, da so to zadnji opomini njegove sladke, sladke mamice.

»... Janko, vedi, da boš tako srečen, a le tako. Ravnaj se po svoji vesti, ravnaj se po naukih svoje matere! Ne pozabi Boga, vedno misli le na to, kar ugaja Njemu, ne daj se premotiti od sveta...«

In sin je poslušal, in besede so mu se-gale v srce.

Dalje je govorila mati, in verno jo je poslušal Janko.

Še isto noč pa je umrla s sladko zavestjo, da bo njen Janko res ravnal po njenih naukih, kot ji je obljubil.

Njegov oče je bil premožen tovarnar, a Janko se ga ni spominjal. Umrl mu je še, ko je bil on otrok. No, ravno mnogo bogastva ni ostalo za njim. Nesrečne spekulacije so pobrale več kot dve tretjini njihovega premoženja, tako, da je morala sicer njegova mati skrbeti za dobro vzgojo svojega sina, a pri tem je morala vendar zmanjšati svoje potrebe in živeti skromnejše.

Toda ravno te izpremembe so bile Janku v veliko srečo. Kajti tako je bila vedno ž njim njegova mati ter čuvala njegovo nepokvarjenost in njegovo poštenost. Ljubila ga je — svojega edinca — z največjo materinsko ljubeznijo in zato je tudi sklenila, vzrediti v njem pravega, poštenega, krščanskega moža.

Ko je obiskoval gimnazij, je stanovala ona ž njim; pri najmanjšem pojavu kakega pohujšanja, kadar je zapazila kak slab utis na Jankovi duši, je hitela, da odstrani vse te male madeže.

Ko pa je moral iti na vseučilišče, je sklenila tudi sama ga spremiti tja in ostati pri njem ter čuvati njegovo krasno dušo. Kajti vedela je, koliko mladih se izpridi ravno na univerzah, poznala je ono demoralizujoče življenje v velikih mestih, ki pokvari toliko src.

Res je šla ž njim, a čuvala ga ni dolgo...

Tako je ostal Janko zdaj sam, saj sorodnikov ni imel mnogo in še ti, ki jih je imel, so bili oddaljeni in se niso mnogo brigali zanj, ostal je sam...

Sam? — Ne, poznal je še srce, ki je čutilo ž njim, ki je mislilo nanj, ki je bilo pripravljeno iti ž njim v smrt.

Bila pa je to hčerka njegovega hišnega gospodarja, s katero se je seznanil ravno pred smrtjo svoje matere. Ta se ni vstavljala tej mladostni ljubezni, kajti poznala je zlatolaso Ido, pridno, pošteno dekle.

A že čez nekaj mesecev se je videlo, da ni več nad Jankom skrbnega, čuvajočega očesa matere. Začel je z malim — družil se je s tovariši, saj se je zdaj tako dolgočasil doma, pozneje je popival, vendar misli na materine opomine so ga odvrčevale od kaj hujšega.

* * *

Nekdaj pa je sedel s svojimi tovariši v gostilni. In tedaj je napeljal eden izmed njih, ki je bil prej pri Janku na stanovanju ter videl Ido na stopnicah, govor nanjo. Ker pa je vedel, da jo ljubi Janko, jo je začel opravljati, češ, da je nepoštena, zlobna...

Janko, ne več trezen, mu je začel ugovarjati, in naposled mu je priklopila jeza in siknil mu je:

* * *

* * *